

Eski Mısır Medeniyeti

Devlet Yönetimi

Binyıllar boyunca devam eden güçlü Mısır geleneğinin en önemli yansıması Mısır Krallığı'nın yapısı günümüze dek ulaşmış sayısız yazılı belgeler vasıtasıyla iyi tanınmaktadır. Mısır Krallığı'nın oluşum sürecinde, kökleri prehistorik dönemlere inen nomların temel teşkil ettiğini, Aşağı ve Yukarı Mısır'da nomların mücadeleler sonucunda birleşerek iki ayrı birlik oluşturduğunu, bunların da yine mücadeleler sonucunda birleşmesiyle Mısır Krallığı'nın oluştuğunu biliyoruz.

Eski Mısır'da yönetim denilince ilk olarak, en azından teoride her şeyin sahibi, tüm yönetim işlerinin sorumlusu ve yetkilisi firavun akla gelir. Eski Devlet zamanında ve hatta daha sonrasında da üçüncü ara döneme kadar firavun doğrudan tanrı yerine konduğu için tam anlamıyla bir teokrasiden söz etmek gerekir. Üçüncü ara dönemden sonra da yine en üst düzeydeki yöneticinin tanrılardan aldığı yetkiye dayanarak ülke yönetiminde söz sahibi olması, onun ötesinde diğer yönetim kademelerinde de bunun geçerli olması, dini kural ve uygulamaların ülke yönetiminde her zaman esas alınması dikkate alındığında yine teokrasi Mısır için geçerli bir tanımlama olacaktır.

Yönetimde uygulamalar dolayısıyla ortaya çıkan öncelikli amacın firavunun hem bu dünyada hem de Mısır inancına göre öbür dünyada varlığının ve ihtişamının devamını sağlamak olması yazılı belgeler yansıyan bilgilerle uyuşmakla beraber, devletin devamlılığına yönelik önlemler herkes için o günün şartlarında kabul edilebilir ekonomi ve sosyal güvencenin ortaya konulmasını, zayıfların korunması temelinde bir adalet sisteminin işlenmesini sağlamıştır. Mısır'da devlet doğrudan kralın şahsında temsil ediliyordu. Tanrısal niteliklere de sahip olduğu kabul edilen kral, yeryüzündeki her şeyin sahibi olarak görülen tanrılar adına, yine her şeyin sahibi, sorumlusu ve yetkilisiydi. Mısır Krallığı'nın değişen siyasal gücüne göre kralın da sahip olduğu varsayılan niteliklerinde değişimler izlenmektedir. Eski Krallık Dönemi'nde kral tanrının oğlu sıfatıyla tanrısal niteliklere sahiptir. Ancak doğrudan tanrı olarak kabul görmemiştir.

Kralın taşıdığı unvan, firavun, Mısır dilinde saray, büyük ev anlamına gelen "perao" sözcüğünden gelmektedir. Yeni Krallık zamanı için geçerli bir unvan olmakla beraber tüm Mısır tarihi için krallardan bahsedilen bir unvan olarak kullanılmaktadır. Firavun teoride ülke yönetiminde her alanda tek söz sahibi, tek yetkili ve tek sorumludur. Siyasal idarenin başındadır. En üst düzeyde komutan olarak askeri sistemin tepesinde o bulunur. En üst düzeyde yargıçtır. Gerçekte belli bir derecelenmeyle sıralanan idarenin her alanında, teoride kral tarafından

seçilen ve atanan, pratikte ise bunun mümkün olmayacağı kadar çok sayıda memur, asker ve din adamları yetkileri ve sorumluluklarıyla yer almışlardır.

Ordu

En erken zamanlardan itibaren başta tarım olmak üzere sahip olduğu imkanlar, zenginlikler, bunları da kapsayan Mısır'ın insan hayatının sürdürülmesi hususunda sunduğu elverişli geniş imkanlar, civar bölgelerdeki insanların buraya olan ilgilerini hep artırmıştır. Özellikle Sina Yarımadası ve ötesine açılan Ön Asya topraklarından bu ilgi daha fazla olmuştur. Mısır'ı çevrelediğini söylediğimiz doğal engelleri aşarak Nil Nehri'nin havzasına ulaşmaya çalışan yabancıları engellemek, Mısır'da siyasal birliğin kurulduğu ve yazının kullanılmaya başladığı dönemlerden itibaren bizim bildiğimiz, Mısır krallarının başlıca uğraşları arasında yer almıştır. Ancak bu mücadelelerde erken dönemlerde Mısır'ın büyük ordularına tanık olmayız. Bu dönemde mücadeleler Mısır'a girmeye kalkan yabancılara karşı ya da Mısır içinde ortaya çıkan siyasal çekişmeler dolayısıyladır. Bir ordu toplanması gerektiği zaman merkezi gücün talebi üzerine nomlar oluşturdukları silahlı gücü firavunun hizmetine yollarlardı. Eski Krallık sonrasında Birinci Ara Dönem'de nomların merkezi idare aleyhine güçlerini artırmaları ve hatta bağımsızlık peşinde koşmaları bu askeri yapı dikkate alındığında bir yönüyle izah edilebilmektedir.

Orta Krallık Dönemi'nde Mısır ordusu hakkında çok fazla bilgimiz yoktur. Bunun nedeni hala Mısır'da askerliğin çok önemsenmiyor olması, toplum içinde askerlerin saygın bir konumda bulunmuyor olmasıdır. Çünkü Mısır'ın bu dönemde de güçlü, eğitilmiş ve sürekli bir orduya ihtiyaç duymasını gerektirecek gelişmeler yaşanmamıştır.

Ticaretin önem kazanması ve gelişmesiyle, ticaret rotalarının korunması ve bunun sürdürülmesi konusunda önlemler almayı da zorunlu hale getirmiştir. Bu husus Mısır'ın kendi askerlerinin yanında paralı askerlere de yönelmesinin bir nedenidir. Orta Krallık'ın son zamanlarında Doğu Akdeniz'de Mısır'ın paralı askerler kullandığını görüyoruz.

Yeni Krallık, Mısır'ın güçlü bir şekilde Ön Asya'ya açıldığı, buradaki güçlü krallıklarla boy ölçüştüğü dönemdir. Hyksos istilasından sonra XVIII. Sülale ile birlikte siyasal birliğini sağlayan, ekonomik açıdan gücünü yükselten Mısır, güçlü bir orduya da ihtiyaç duymuştur. Hyksos istilasından ders alan Mısırlılar, yeniden böyle bir sıkıntıyı yaşamamak için güçlü, eğitilmiş ve sürekli bir ordunun varlığının önemini anlamışlardır.

Yeni Krallık zamanında orduda piyade sınıfının yanı sıra atlı savaş arabaları sınıfı da vardı. İki at tarafından çekilen hafif, hızlı ve manevra kabiliyeti yüksek arabalar söz konusudur. Bu arabalarda iki savaşçı bulunurdu. Bunlardan biri

arabayı idare eder, diğeri ok, yay ve mızrakla savaşırdı. Hızlı ve uzun mesafeli saldırılara imkan veren atlı savaş arabası Mısır ordusunun en önemli unsuruydu. Diğer askerlerden farklı olarak bu sınıf askerler, zengin ve soylulardan oluşuyordu. Bunlar kendi savaş araç gereçlerini kendileri sağlardı. Şüphesiz savaş sonunda elde edilen ganimetten de daha fazla pay alıyorlardı.